

Schrappen v einde

van middelen elijk becijferd

Copyright foto

Langzaam wordt duidelijk wat de gevolgen zijn van de Europese verordening voor het toelatingsbeleid voor gewasbeschermingsmiddelen, die op komst is. In Nederland, Engeland en Duitsland gaan de opbrengsten fors onderuit. Ook de kwaliteit van de producten krijgt een klap en de prijzen gaan omhoog. Het is de vraag of de land- en tuinbouw in Nederland rendabel blijft. Landbouwminister Gerda Verburg is optimistisch. Tot 2025 hoeft de sector zich geen zorgen te maken, zegt ze, en het Nederlandse symbool, de tulp, blijft.

Door: Harma Drenth
Fotografie: Twan Wiermans,
Susan Rexwinkel, Ingrid Zieverink

Het besluitvormingsproces voor de nieuwe verordening voor het toelatingsbeleid voor gewasbeschermingsmiddelen in Brussel was al begonnen voordat ook maar een enkele studie was gewijd aan de gevolgen van eventuele nieuwe toelatingscriteria. Inmiddels komen de cijfers mondjesmaat beschikbaar. Van de 225 tot 250 toegelaten werkzame stoffen in Nederland verdwijnen negentien stoffen, als het aan de Europese Raad van landbouwministers (Raad) ligt. Maar Europees Parlement (EP) wil meer middelen bannen: 114 stuks.

Uit de studie van Praktijkonderzoek Plant & Omgeving (PPO), in opdracht van LTO Nederland, blijkt dat zowel de fysieke opbrengsten als de saldo's van gewassen flink onderuit gaan – ongeacht welk voorstel wordt aangenomen; dat van de Raad, in september formeel vastgesteld tot Gemeenschappelijk Standpunt van de Raad, of dat van het EP, dat vorig jaar tot overeenstemming kwam. Blijkbaar hebben de meest risicovolle stoffen een cruciale plaats in de huidige gewasbescherming.

Saldo onderuit

Van dertien belangrijke en representatieve gewassen zijn de gevolgen van beide voorstellen onderzocht en doorgerekend. De fysieke opbrengsten per gewas dalen sterk, blijkt uit dat PPO-rapport (zie kader Impactstudie: gevolgen voor opbrengst en saldo). Het gaat echter niet alleen om de kilo's. Ook kwaliteit heeft invloed op het saldo. Overigens zijn de berekende percentages gemiddelden, zegt Piet Spoorenberg van PPO. „Bij de opbrengstderving van zaaiuien staat 33 procent bij het voorstel van de Raad, maar voor de individuele teler kan de opbrengstderving veel groter zijn.”

Bij aardappelen daalt het saldo 13 tot 31 procent, bij zaaiuien maar liefst 56 tot 91 procent. Spruiten zijn met het voorstel van het EP niet

De tulpentel blijft in Nederland, verzekert Gerda Verburg.

meer te telen en ook de teelt van tulpenbollen verdwijnt. Maar in wezen zijn de gevolgen voor vrijwel alle teelten hetzelfde, zegt Sjaak Langeslag, voorzitter LTO gewasbescherming: ze zijn niet meer rendabel. „De marges in de land- en tuinbouw zijn nu al zo klein, dat zelfs een saldodaling van een paar procent kan betekenen dat een teelt niet meer rendabel is. Er moet iets gebeuren om de Nederlandse land- en tuinbouw te redden.” Langeslag maakt zich vooral zorgen over de voedselvoorziening. „Schaarste is een hele reële dreiging”, zegt hij. „West-Europa is de grootste voedselproducent van de wereld.”

Biologische landbouw is in elk geval niet de redding, want ook de biologische teelten worden volgens Langeslag getroffen. Zo verdwijnen door de cut-off criteria een aantal biociden omdat ze niet aan de eisen voldoen. Zoals Spruzit, een insecticide met als werkzame stof een pyrethrine van natuurlijke oorsprong. Volgens het voorstel van het EP verdwijnen ook de koperverbindingen, waarmee in het buitenland schimmels – waaronder phytophthora – worden bestreden. Deze koperverbindingen zijn in Nederland echter niet toegelaten.

Terug naar jaren zeventig

Uit onderzoeken blijkt dat ook in Duitsland en Engeland de productie flink omlaag gaat. In Duitsland daalt de tarweopbrengst gemiddeld met 45 procent oftewel 11 miljoen ton, de koolzaadopbrengst neemt af met 65 procent gemiddeld en brengt 3,5 miljoen ton minder op, volgens berekeningen van Frank Brunn van landbouwvoorlichtingsorganisatie N.U. Agrar.

Copyright foto

„De landbouw valt terug tot het niveau van de jaren zeventig”, zegt Brunn. Hij waarschuwt dat het wegvallen van middelen leidt tot meer problemen met resistenties. Bovendien wordt het aanbod van voedingsmiddelen kleiner en stijgen de prijzen voor levensmiddelen.

Het Pesticides Safety Directorate (PSD), het Britse orgaan voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen, rapporteert grote opbrengstverliezen voor beide voorstellen. Het voorstel van de Raad leidt tot 20 tot 30 procent opbrengstverlies bij granen, met name door septoria, en tot 100 procent opbrengstverlies bij peen doordat onkruidbestrijding nauwelijks meer mogelijk is. De teelt van pootaardappelen is waarschijnlijk onmogelijk, aldus het PSD, en de teelt van consumptieaardappelen neemt sterk af door een lagere opbrengst en een veel ruimere rotatie vanwege problemen met aardappelcystenaaltjes.

Alle opbrengsten halveren bij het EP-voorstel, blijkt uit onderzoek van Adas, een onafhankelijk adviesorganisatie in Engeland. „Bij die productieniveaus zijn de teelten onrendabel”, zegt James Clarke van Adas. „Om de inkomens voor de boeren op hetzelfde peil te houden, moeten de prijzen van graan, aardappelen en

koolgewassen met 100 procent omhoog.” Het voorstel van de Raad is minder ingrijpend, maar de prijzen moeten dan nog steeds met 25 procent omhoog.

Markten wereldwijd

Het European Centre for Agricultural, Regional and Environmental Policy Research (EuroCARE) in Bonn heeft de gevolgen voor de Europese en wereldmarkten doorgerekend. Het voorstel van de Raad leidt tot 36 miljoen ton minder tarweproductie in de EU. Landen als China, Rusland, Oekraïne en de Verenigde Staten compenseren dat deels, zodat de wereldproductie met slechts 15 miljoen ton daalt. Bij het scenario van het EP daalt de Europese productie met 60 tot 87 miljoen ton, de wereldproductie met 25 tot 37 miljoen ton. De aardappelopbrengst in Europa daalt met 8 tot 23 miljoen ton. Door toenemende concurrentie met graan (door stijgende graansaldo's) stijgt de productie niet in landen buiten de EU.

Dat leidt tot prijsstijgingen. Bij het voorstel van de Raad stijgen de prijzen van tarwe en aardappelen met 20 procent, bij het EP-plan wordt tarwe 40 tot 70 procent duurder en aard-

Copyright foto

NIEUWE RICHTLIJNEN VOOR DE TOELATING

In Richtlijn 91/414, de verordening gewasbeschermingsmiddelen, heeft de Europese Unie de toelating van gewasbeschermingsmiddelen geregeld. Het is een co-decisie dossier, wat betekent dat het Europees Parlement (EP), de Europese Commissie (EC, het dagelijks bestuur van de EU) en lidstaten, bij monde van de Europese Raad van landbouwministers, het met elkaar eens moeten zijn. Het eerste voorstel, vanuit het EC, is door het EP afgestemd. Het EP kwam na de zogenoemde eerste lezing met een veel ingrijpender voorstel. Daarmee is de Raad het niet eens. De Raad kwam in juni dit jaar tot een akkoord over een eigen tegenvoorstel. Dit is in september formeel vastgesteld als Gemeenschappelijk Standpunt (GS) van de Raad. Dat ligt nu bij het EP voor een tweede lezing. De Europarlementariërs kunnen nu weer wijzigingen voorstellen en daarover heeft de Commissie voor Milieubeheer, volksgezondheid en voedselveiligheid afgelopen woensdag gestemd.

In beide voorstellen zijn de toelatingscriteria sterk veranderd. De cut-off criteria zijn geïntroduceerd; als een werkzame stof bepaalde risico's met zich meebrengt voor de gezondheid van mens en dier of voor het milieu, krijgt het geen toelating. Eventuele maatregelen waarmee de risico's kunnen worden verkleind tot een aanvaardbaar risico, zoals toedieningstechnieken en maximale doseringen of aantal toepassingen, hebben geen invloed meer. Nieuw is de indeling van de stoffen in vier klassen: basisstoffen, laagrisico stoffen, normale stoffen en substitiestoffen. Deze laatste middelen moeten op termijn vervangen worden door stoffen die in een van de andere drie klassen vallen. Ook doet de zonale toelating zijn intrede. In de Europese Unie komen drie klimaatzones. Nederland valt in de centrale zone, die loopt van Polen tot Groot-Britannië. Als een middel in een land is toegelaten, kunnen de andere landen in dezelfde zone deze toelating overnemen. Dit geldt echter niet voor de substitiestoffen.

Spruiten zijn in het voorstel van het Europees Parlement niet meer rendabel te telen.

appelen 33 tot 60 procent, afhankelijk van hoe lang de middelen op de substitutielijst nog toegelaten blijven. De prijzen van groente en fruit in de EU gaan met 22 tot 104 procent omhoog, oliehoudende zaden met 11 tot 36 procent. Niet alleen plantaardige producten worden duurder; vlees 6 tot 24 procent, zuivel 1 tot 4 procent en andere dierlijke producten 4 tot 16 procent.

Inkomensontwikkeling

Verrassend genoeg concludeert EuroCARE dat de marges van de plantaardige producten stijgen door lagere input en hogere productprijzen. De Europese Unie is bovendien in het voordeel doordat er meer invoerheffingen worden betaald en minder geld nodig is voor gesubsidieerde export en interventie. Maar de consument betaalt daarvoor, stelt het rapport. De welvaart in Europa daalt flink.

Het PPO-rapport komt voor de Nederlandse bedrijven op andere uitkomsten, gebaseerd op rekenmodellen van het Landbouw Economisch Instituut (LEI). De inkomens voor de akkerbouw halveren. De arealen tarwe, consumptie- en pootaardappelen nemen af door de lagere saldo's, het areaal suikerbieten stijgt om het suikerquotum vol te leveren. Door de opbrengstreductie neemt de totale productie van de onderzochte gewassen af. Door stijgende prijzen nemen consumptie en export af. De nadelige gevolgen voor de concurrentiepositie van de Nederlandse land- en tuinbouw en voor de Nederlandse economie als geheel zullen daarom groot zijn, verwachten de PPO-onderzoekers.

Milieuc commissie

Het is de vraag hoe alle cijfermateriaal het EP beïnvloedt bij de volgende stappen in de besluitvorming. Sinds 22 september is het EP bezig met de tweede lezing. Dat houdt in dat ze opnieuw allerlei wijzigingen in het voorstel kunnen doorvoeren. De Commissie voor milieu, volksgezondheid en voedselveiligheid werkt voor het EP de inhoud en de wijzigingsvoorstellen verder uit en brengt een advies uit. De Duitse europarlementariër Hiltrud Breyer, namens Die Grünen, is rapporteur van deze commissie. Ze heeft daardoor veel invloed en ze is heel duidelijk in waar het volgens haar met het middelenbeleid naar toe moet.

Breyer is niet gelukkig met de voorstellen van de Raad. „Het is een succes voor de milieubescherming dat de landbouwministers de cut-off criteria voor de werkzame stoffen hebben erkend”, zegt ze. Maar ze vindt het getuigen van besluiteloosheid dat de Raad de mogelijkheid geeft om een risicovol middel nog vijf jaar toe te laten als dat middel landbouwkundig onmisbaar is. Die mogelijkheid komt er niet, wat Breyer betreft. Verder betreurt Breyer het dat de landbouwministers cut-off criteria uit het plan van het Europees Parlement niet hebben overgenomen. „Ik heb besloten om de cut-off criteria voor de immunotoxische en neurotoxische middelen weer op de agenda te zetten. Datzelfde geldt voor middelen die giftig zijn voor bijen.”

Daarnaast is Breyer tegen de voorgenomen zonale toelating met verplichte wederzijdse erkenning. Wat Breyer ook in 'haar' voorstel heeft opgenomen, is dat afnemers van producten gemakkelijker toegang kunnen krijgen tot de informatie over de middelen die boeren en tuinders bij de teelt hebben gebruikt. Fabrikanten, handelaren en gebruikers moeten bovendien tien jaar lang de gegevens van de middelen bewaren en ter inzage geven aan instanties, maar ook aan het publiek, bijvoorbeeld bureaus. Deze standpunten heeft Breyer verwerkt in het voorstel waarover de milieuc commissie op 5 november heeft gestemd. Een aantal regels die het EP via de amendementen wil doorvoeren, is veel strenger dan die de Europese landbouwministers in juni

zijn overeengekomen, schrijft landbouwminister Gerda Verburg op 21 oktober in een brief aan de Tweede Kamer. Twee daarvan zijn het niet toelaten van landbouwkundig onmisbare middelen voor een periode van tweemaal vijf jaar en de strengere cut-off criteria voor immunotox, neurotox en bijentox. Verder wil het EP dat meteen na de inwerkingtreding van de verordening, vermoedelijk 2010 of 2011, de herbeoordeling van de middelen begint. In de huidige planning begint die herbeoordeling in 2015, aldus Verburg. Bij landbouwkundige onmisbaarheid kunnen middelen tweemaal vijf jaar beschikbaar blijven, dus tot 2025. Het EP wil dat de toelating van de substitutiestoffen binnen vijf jaar vervalt, of er nu een alternatief bestaat of niet.

Deze wijzigingsvoorstellen van het EP krijgen in ongewijzigde vorm niet de steun van Verburg, heeft ze toegezegd, en volgens haar geldt hetzelfde voor de overige landbouwministers van de Europese Unie. „We moeten voorkomen dat de Nederlandse tulpenteelt of andere teelten verdwijnen door Europese regels”, zei ze in oktober bij een overleg met haar landbouwcollega's in Luxemburg. Als het EP de amendementen niet afzwaakt, wil de minister

laten onderzoeken wat de gevolgen ervan zijn. Zonder uitzonderingen en overgangstermijnen, zoals het Europees Parlement het wil, wordt de tulpenteelt volgens Verburg wel heel moeilijk. CDA en VVD hebben bij een debat in de Tweede Kamer, op 22 oktober, bij Verburg erop aangedrongen ervoor te zorgen dat het Europees Parlement de voorstellen verwerpt.

'Schaarste is reële dreiging'

Onderhandelingen en lobby

De volgende stap is dat de lidstaten de voorzitter van de Raad, Frankrijk op dit moment, de opdracht geven om met de milieuc commissie en het EP te onderhandelen over de eindtekst. Die wordt ter stemming voorgelegd aan de plenaire zitting van het EP. Frankrijk wil dit in december of januari afronden. Tot die tijd zijn de voorstellen dus nog niet definitief en wordt in Brussel door diverse organisaties en bedrijven gelobbyd. Daarbij wordt ongetwijfeld ook het argument genoemd van de vier landbouwministers die niet instemden met het voorstel van de Raad: op het moment dat de wereld de meest acute voedselcrisis in jaren ondergaat, is het niet de tijd om beperkingen in voeren die leiden tot een opbrengstverlaging.

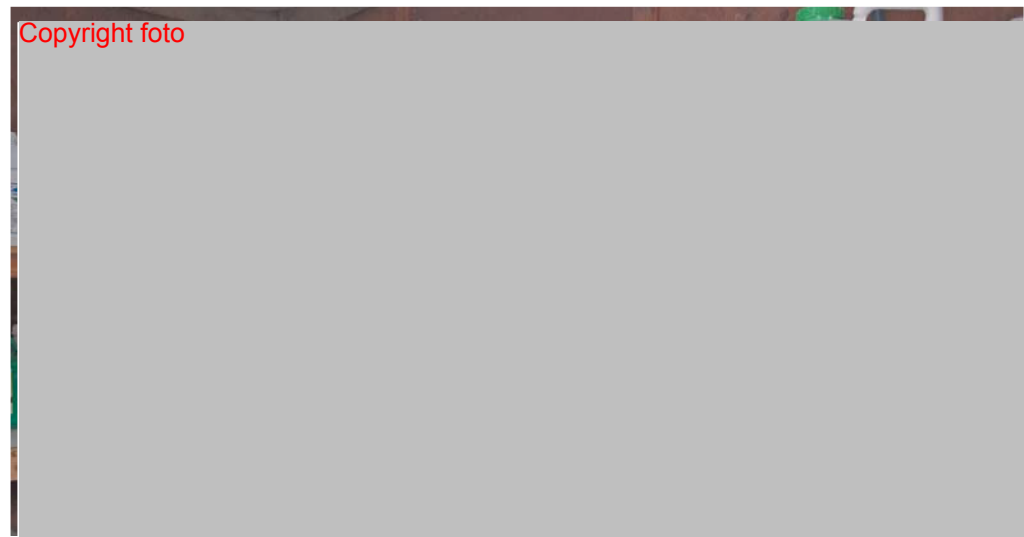
WELKE STOFFEN VERDWIJNEN?

In het voorstel van het Europees Parlement (EP) verdwijnen 114 werkzame stoffen. In het voorstel van de Europese Raad van landbouwministers (Raad) zijn dat negentien werkzame stoffen, blijkt uit het PPO-rapport. Deze negentien werkzame stoffen zitten onder meer in de volgende middelen:

- Insecticiden: Decis, Talstar en Perfekthion en de grondontsmettingsmiddelen Monam en Nemasol;
- Fungiciden: Acrobat, Allure, Aviso, Curzate, Dithane, Fulbol Gold, mancozeb, Mirage, Mirage Elan, Mirage Plus, Kenbyo, Nautilus, Raxil, Rovral, Sereno, Sportak, Turbat, Unikat Pro en Valbon;
- Herbiciden: Antikiek, Afalon, Azur, Finale, Iotril, Linurex, linuron, Mirabo, Mistral, Sencor en Stomp.

Voor bijvoorbeeld de phytophthorabestrijding blijven Daconil, Infinito, Ranman, Revus, Shiran, Tanos en Tattoo C beschikbaar. Maar de middelen Daconil, Tanos en Tattoo C staan wel op de lijst van de substitutiestoffen. Dat betekent dat ze op termijn vervallen. In de plannen van het EP zijn deze drie phytophthoramiddelen al geschrapt.

Bij de luisbestrijding in pootaardappelen vervalt Decis bij beide plannen. Bij het EP vervallen bovendien Amigo, MonAmi en Karate Zeon. De Raad heeft Karate Zeon op de substitutielijst gezet, evenals Pirimor.

5 en Daconil uit de kast halen.

IMPACTSTUDIE: GEVOLGEN VOOR OPBRENGST EN SALDO

PPO heeft in opdracht van LTO de economische gevolgen van de twee scenario's van de voorgestelde nieuwe EU Gewasbeschermingsverordening doorge-rekend. Bekeken is de verdwijning van de middelen betekent voor de fysieke opbrengst van de gewassen en voor het saldo van de gewassen. Het saldo-overlies is een optelsom van de opbrengstderiving en van het prijseffect als gevolg van kwaliteitsverlies.

Gewas	Huidige saldo (€/hectare)	Voorstel EP (na eerste lezing)				Gemeenschappelijk Standpunt van de Raad	
		Opbrengstderiving (%)	Saldo nieuw (€/hectare)	Saldo deriving (%)	Opbrengstderiving (%)	Saldo nieuw (€/hectare)	Saldo deriving (%)
Pootaardappelen	4.700	15	3.400	28	7	4.100	13
Consumptieaardappelen	4.200	20	2.900	31	9	3.600	14
Wintertarwe	700	18	450	36	0	700	0
Zaaiuien	4.500	53	400	91	33	1.900	56
Suikerbieten	1.400	36	445	68	10	1.155	18
Spruitkool	4.800	100	0	100	10	4.000	19
Tulpenbollen	12.600	80	-2.800	>100	45	100	99
Sierheesters	105.000	90	-35.000	>100	70	-35.000	>100
Appel	9.401	32	5.308	44	10	8.304	12